

tidsskrift.dk

Foreløbig Beretning om Femte Thule-Ekspedition fra Grønland til Stillehavet.

V.

Træk af Iglulik-Eskimoernes materielle Kultur.

Geografisk Tidsskrift, Bind 30 (1927)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0030-PDF/gto_0030_68071.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=68071>

pdf genereret den : 22/5-2008

Foreløbig Beretning om Femte Thule-Ekspedition fra Grønland til Stillehavet.

V.

Træk af Iglulik-Eskimoernes materielle Kultur.

Af

Therkel Mathiasen, cand. mag.

Iglulik-Eskimoerne er en centraleskimoisk Eskimostamme, som bebor Egnene fra Chesterfield Inlet og Southampton Island i Syd over Repulse Bay, Østsiden af Melville Peninsula og Egnen omkring Fury and Hecla Strait til det nordlige Baffinland (Cockburn Land) i Nord.¹ De omfatter de 3 Undergrupper Aivilingmiut (Aivilik-Eskimoerne, Kystegnene mellem Chesterfield Inlet og Repulse Bay og nu Southampton Island), Iglulingmiut (Østsiden af Melville Peninsula og Egnene omkring Fury and Hecla Strait) og Tununermiut (Ponds Inlet-Eskimoerne) i det nordlige Baffinland, hovedsagelig omkring de store Fjordkomplekser Ponds Inlet og Admiralty Inlet; ialt udgør de ca. 500 Mennesker.

Hvad vi hidtil kender til disse Eskimoer, skyldes hovedsagelig Parry²) og Lyon,³) som to Gange overvintrede blandt dem, 1821—22 ved Winter Island (lige Nord for Danskeøen) og 1822—23 ved Iglulik, og saa de Samlinger, Hvalfangeren Kaptajn Comer omkring 1900 har bragt hjem og som er beskrevet af Boas.⁴) De andre Ekspeditioner, der har berørt disse Egne, som Rae's, Hall's, Schwatka's, Low's og Bernier's, har kun i meget ringe Grad øget vort Kendskab til Landets Beboere. Paa 5. Thule-Ekspedition overtog Knud Rasmussen Studiet af disse Eskimoers aandelige Kultur, medens jeg tog mig af den materielle. Mit Ophold i Iglulik-Eskimoernes Land varede

¹) Se Kortet i Geografisk Tidsskrift 1924 p. 193.

²) Journal of a second voyage for the discovery of a North-West-Passage. London 1824.

³) Private Journal. London 1824.

⁴) Bulletin of the American Museum of Natural History 15.

fra 18. September 1921, da vi ankom til Danskeøen, til September 1923, da jeg forlod Ponds Inlet. I Løbet af disse to Aar traf jeg sammen med de allerfleste af Stammens Medlemmer: Decbr. 1921—Jan. 1922 i Repulse Bay, Febr.—Maj 1922 paa en Rejse til Iglulik og Admiralty Inlet, Juni—Aug. igen i Repulse Bay, Aug. 1922—Febr. 1923 paa Southampton Island og Marts—Sept. 1923 først til Iglulik og senere til Ponds Inlet.

Iglulik-Eskimoernes Omraade ligger mellem 63 og 74° nordlig Bredde, 74 og 92° vestlig Længde. Terrænmæssig set er det ret varierende. Fastlandskysten Syd for Repulse Bay, største Delen af Melville Peninsula, den sydlige Del af Cockburn Land og det østlige Southampton Island er lavt, bølgeformet Grundfjældsland med Højder, der sjældent naar over 200 m, lavest mod Syd. Den vestlige Del af Southampton Island, en Bræmme langs Nordøstkysten af Melville Peninsula og visse Arealer i det sydlige Cockburn Land er lavt, silurisk Kalkstens-Slette. Det nordlige Cockburn Land er mod Vest et Sand- og Kalkstensplateau af 2—400 m Højde, mod Øst et højt Grundfjældsland, oftest plateauagtigt, stedvis med alpint Præg med Gletschere og Højder paa indtil 2000 m (Bylot Island). Hele Omraadet har været dækket af Is i Istiden, og det meste af det har siden da været sænket under Havets Overflade.

Klimaet er overordentlig barskt; i Vintermaanederne hersker der Temperaturer paa -35 — -40° , ofte endnu lavere, og selv om Sommeren naar Temperaturen sjælden over $+10^{\circ}$; Nordenvind er fremherskende, næsten altid med Snefygning; kun sjældent er det Vindstille. Havisen lægger sig i Begyndelsen af Oktober og bryder op sidst i Juli eller først i August; Sneen forsvinder fra Landet i Løbet af Juli og kommer igen sidst i September. Større Flader af jævn Vinteris danner sig i Reglen i Repulse Bay, Duke of York Bay og South Bay paa Southampton Island, Bugten ved Amitsoq og Fury and Hecla Straits østlige Udvidelse, samt i de store Fjorde i det nordlige Cockburn Land. Ellers findes der oftest en Bræmme af jævn Is langs Kysten, dog ikke langs de mest udsatte Strækninger, hvor Strømmen er for stærk; heller ikke Roes Welcome eller Frozen Strait lægger i Reglen til om Vinteren, og ogsaa i mange andre snævre Farvande, som Fury and Hecla Strait, holder de stærke Tidevandsstrømme aabent Vand om Vinteren. Plantelivet er overordentlig fattigt; men til Gengæld er Dyrelivet ret rigt. Store Rensdyrflokke findes paa Fastlandet, i Cockburn Land og paa Southampton Island; Fastlandets Rener foretager Aarstidsvandring mod Syd, naar Vinteren nærmer sig. Moskusoksen er nu forsvundet fra disse Egne. Ulve, Ræve, Harer, Hermeliner og Lemminger er ret almindelige; Bjørne træffes nu og da,

og Jærv og Murmeldyr findes paa Fastlandet. De tidligere saa talrige Grønlandshvaler er nu næsten forsvundet; men endnu træffes store Mængder af Hvalrosser (Iglulik, Southampton Island), Hvidhvaler (Repulse Bay), og Narhvaler (Ponds Inlet), og ogsaa Fjord- og Remmesælen er almindelig. De ferske Vande er rige paa Laksørreder; derimod synes Havets Fiskeverden at være fattig; heller ikke Fuglelivet er synderlig rigt.

Iglulik-Eskimoerne fører et ret omflakkende Liv, bestemt af Vildtets Vandringer og de Jagtmuligheder, de forskellige Aarstider frembyder. Da de ganske mangler faste Huse, men kun benytter Snehuse og Telte, mangler de egentlig faste Bopladser. Men alligevel er der visse Pladser, som næsten altid besøges i kortere eller længere Tid i Løbet af deres aarlige Erhvervscyklus, og som man saaledes nogenlunde sikkert kan vente at være beboet hvert Aar paa samme Tid. En stærk Forskydning af de oprindelige Forhold har de siden 1900 oprettede Handelsstationer medført: Ponds Inlet, Fullerton Harbour, der 1912 flyttedes til Chesterfield Inlet, Repulse Bay (1921) og Southampton Island (1924). De oprindelige Forhold kan dog let rekonstrueres.

Beboerne af Repulse Bay tilbringer Efteraaret og den første Del af Vinteren med Renjagt paa Rae Tangen og Egnene Nord for Bugten; om Efteraaret drives samtidig Laksefangst. Naar Renskindsyningens Tid er forbi og hele Familien er blevet forsynet med nyt Tøj af de nyskudte Rener, flyttes i Jan.—Februar ned paa Havisen i Bugten; her drives nu Aandehulsfangst paa Sæler og senere, i Foraaret, Jagt paa Sæler, der soler sig paa Isen. Naar Isen bryder op, drager de fleste af de unge Mænd paa Renjagt, medens de ældre bliver tilbage for i det aabne Vand at fange Hvalrosser og Sæler fra Kajak eller Hvalbaad. Aivilik var den gamle berømte Sommerboplads i Repulse Bay, en stor Odde, dækket med Hundreder af Teltringe, Kødgrave, Kajakstøtter og andre Bebyggelsesminder; nu drives denne Sommerfangst hovedsagelig fra Beach Point, fra Hvalbaad for Handelsstationens Regning. En lignende Erhvervscyklus gælder for alle Iglulik-Eskimoers forskellige Grupper: Efteraar og første Del af Vinteren paa Renjagt, den senere Del af Vinteren og Foraaret Sælfangst fra Isen, Sommeren dels Hvalros-, Narhval- og Sælfangst fra Baad, dels Renjagt. Paa Southampton Island er Kuk i Duke of York Bay den vigtigste Sommer- og Efteraarsboplads, medens Foraarsbopladsen er ved Nias Island i Bugtens Munding. Hos Iglulingmiut er Iglulik den vigtigste Boplads, som er beboet fra Febr.—Sept. og er et af de rigeste Fangststeder for Hvalrosser. Pingerqalik, Ugli og Amitsoq er andre hvalrosrige Bopladser i samme Omraade. I det

nordlige Baffinland er Button Point paa Bylot Island endnu den vigtigste Foraarsboplads, hvor den store Narhvalfangst finder Sted i Juni—Juli; andre vigtige Bopladser var her Qilalukan og Uluksan i Admiralty Inlet.

En overordentlig vigtig Plads i Iglulik-Eskimoernes Kultur indtager Snehuset, dette vidunderlige, kuppelformede Hus, regelmæssig opbygget i Spiral af store Sneblokke, som i sin sædvanlige Størrelse, 3—4 m i Diam., kan opføres paa mindre end en Time, og som yder fortrinlig Læ for det barske Klima; uden Snehuset var disse Eskimoers Liv umuligt. De har da ogsaa bragt det vidt i deres Sne-

Fig. 1. Snehusbyen Iglulik. Efter Therkel Mathiassen: Med Knud Rasmussen blandt Amerikas Eskimoer.

husbygning og behandler Sneen med en forbløffende Færdighed med deres store Knive. efter først med Snesøgeren, en lang, tynd Pind, at have undersøgt de enkelte Snedrivers Ensartethed. Man kan vanskelig tænke sig nogen sundere Bolig end dette hvide, rene Hus med Ventilhul i Loftet, saa Luften aldrig bliver daarlig, og et Isvindue, der tillader Lyset at komme ind; naar Spæklampen er tændt, er Temperaturen omkring Frysepunktet; ved Iglulik og i Baffinland beklædes Snehusene oftest med Sælskind indvendig, hvorved Temperaturen kan stige til $+5-6^{\circ}$. Naar et Snehus er blevet en Maanedstid gammelt, er det blevet for koldt, Sneen er blevet forvandlet til Is, og sine Steder er det tyndslidt; man maa da bygge nyt Hus, hvorved en altfor stor Ophobning af Affald i Husene undgaas; og udenfor skal Hundene nok holde rent. I Snehuset optages den bageste Halvdel af en forhøjet Briks, hvorpaa Sengeskindene og Tæpperne, alt af Renskind, lægges; hele Familien sover splitter nøgne under eet Tæppe. I Huset er de vigtigste Husgeraad Spæklampen,

denne flade, halvmaaneformede Vegstensskaal, som, tændt med en Væge af hakket Mos langs den lige Rand, udbreder en mild og behagelig Varme i Huset; at passe denne Lampe med en lille Stenpind, saa den ikke ryger, er en af Kvindens første Pligter. Lampen har sin Plads paa en lille Sidebriks, der udgaar fra Hovedbriksen. Over den er et Antal Pinde stukket ind i Snehusvæggen; paa dem hviler Tørre-rammen, hvorpaa der tørres Tøj, og fra dem hænger Gryderne ned, tidligere aflange firkantede Vegstengryder, nu Butikskram. Bag Lampen har Kvinden sin Plads; her sidder hun og syer, passer Lampe og koger Kød, medens hun Dagen lang synger sine monotone selvkomponerede Sange.

Fig. 2. Snehus under Opførelse. Efter Therkel Mathiasen: Med Knud Rasmussen blandt Amerikas Eskimoer.

Snehuset beboes, fra Sneen er tjenlig om Efteraaret, oftest sidst i Oktober, indtil midt i Maj, da Solens Magt bliver for stor. I den øvrige Tid benyttes Telt, oftest Sælkindstelte med et Skelet af Stænger: Forrest et Kryds og midt i Teltet en lodret Pæl, hvorpaa en vandret Tværpæl hviler; herimod lænes de skraa Teltstænger, og Teltdugen tynges ned af en Krans af Sten, som, naar Teltet flyttes, danner de velkendte „Teltringe“. I de ubehagelige Overgangstider Foraar og Efteraar benyttes ofte Qarmat, Snevolde, om Efteraaret undertiden Vægge af Ferskvandsisplader eller Græstørv, hvorover Teltdugen lægges som Tag; de forlades dog, saasnart Sneen er tjenlig til Husbygning.

Iglulik-Eskimoernes Klædedragt er næsten udelukkende af Renskind; kun om Sommeren bruger Mændene, naar det er koldt, Yderpels og -bukser af Sælkind og begge Køn Sælkindsstøvler. Vinterdragten bestaar af to Lag Renskind, indvendig et Lag bestaaende af Inderpels, Inderbukser og Strømper med Haarene indad; over dette

Yderpels og -bukser og Yderstrømper med Haarene udad; hertil endelig Sko med Haarsiden indad med en paasyet Saal med Haarsiden nedad. De nedhængende Frynser paa Pelsen forhindrer, at det blæser op under den; den store, vide Hætte kan snøres sammen om Ansigtet, som den rager noget frem foran. Der er betydelig Forskel paa Snittet hos Mænd og Kvinder, som det fremgaar af Billederne; navnlig er Kvindernes Dragt ejendommelig med de lange Skøder, de vide Skuldre og de mærkelige Sideposer paa Støvlerne. Børnene be-

Fig. 3. Mand i Vinterdragt. Efter Therkel Mathiassen: Med Knud Rasmussen blandt Amerikas Eskimoer.

gynder med en lille Trøje og Kyse af Renkalveskind, hvormed de sidder i deres Moders Rygpose; efterhaanden som de vokser, nærmer deres Tøj sig mere og mere de voksnes. Om Sommeren og inde i Snehusene aflægges det yderste Lag. Ved Ponds Inlet trænger nu en ny Kvindedragtmode frem, en smuk og klædelig Dragt, der er en europæiseret Modifikation af den Dragt, der bruges i det sydlige Baffinland.

Tilberedningen og Syningen af Klæderne er en overordentlig vigtig Ting; hele Dragten skal helst fornyes hvert Aar, da Renskind hurtigt taber Haarlaget, og det er et ganske anseligt Antal Skind, en middelstor Familie behøver. Bedst er Skindene af Rener, skudt i Sep-

tember, medens Haarlaget er nyt, kort og fint. Efter at Skindene først er tørret, maa de gennemgaa en meget omstændelig Skrabningsproces, hvori Mændene ogsaa tager Del, først gentagne Gange med den stumpe Skraber, senere med den skarpe, hvorved det inderste Hudlag fjernes og Skindet bliver tyndt, blødt og bøjeligt som Klæde.

Fig. 4. Kvinde med Perlebesætning. Efter Knud Rasmussen: *Fra Grønland til Stillehavet.*

Kvinderne er dygtige Syersker, og deres Sting med Senetraad ligger overordentlig tæt og regelmæssigt; de er Mestre i at udsmykke Pelsene med forskelligtfarvede Skindstykker eller med Perlebroderi, hvis Mønstre, helt forskellige fra de grønlandske, med deres Blomster- og Dobbeltkurvemotiver tyder paa indiansk Paavirkning.

Mændene gaar med langt Haar, som ofte holdes borte fra Ansigtet af et perlebroderet Haarbaand eller flettes i to Piske, der bindes sammen bagtil. Kvinderne fletter deres Haar i to nedhængende Sidepiske, hvis nedre Dele er viklet sammen til smaa Bundter; ved festlige Lej-

ligheder bruger yngre Kvinder at vikle Haaret om to store nedhængende Træstokke, igen omviklet med farvede Tøjstrimler eller Ren-skindstrimler. Ved Ponds Inlet ser man nu ofte Baffinlandsmoden: Nakkehaaret samlet i en Knude, Sidehaaret flettet i to Piske, der bagtil er sammenbundet og lagt op over Nakkekuden. Af Smykker bruger Kvinderne blanke Pandebaand og Fingerringe, undertiden ogsaa smaa Perlebaand omkring Hals og Haandled. Hertil kommer saa Tatoveringen, blaasorte Streger tværs over Pande, Kind og Hage og ofte tillige paa Skuldre, Arme og Laar; de frembringes ved at stikke Huller med en fin Kobbernaal og saa føre tynde sodsværtede Træpinde gennem Hullerne, en besværlig og pinefuld Proces, som dog nu gaar mere og mere af Brug.

De vigtigste Transportmidler er Hundeslæder og europæiske Hvalbaade. Kajakken er nu gaaet af Brug de fleste Steder; kun ved Ponds Inlet findes der endnu enkelte Kajakker af en plump, lidet sødygtig Type, og Konebaaden synes Iglulik-Eskimoerne aldrig at have kendt. Saa meget desto vigtigere er Hundeslæden, der i Reglen kan benyttes fra sidst i September til sidst i Juli. Det er en overordentlig lang og svær Slædetype med brede, hvalbenskoede Meder og ofte et Rensdyrgevir som Opstander. Om Vinteren lægges der paa Mederne et tykt Lag æltet Dynd, som holder godt paa Isskoningen, der er nødvendig for at den tunge Slæde kan glide let hen over Underlaget. De fleste Familier ejer kun 3—4 Hunde, saa et Par Familier maa i Reglen slaa sig sammen paa Rejser for at faa et Spand ud af det. Ved Iglulik saa jeg dog en Storfanger, der havde 18 Hunde for sin Kæmpeslæde. Skaglerne er ulige lange; længst er Førerhundens; det er denne Førerhund, der leder Spandet, idet den reagerer paa Tilraabene. Den uhyggeligt svære Pisk bruges kun til Afstraffelser, dog ofte ganske planløst og i Flæng, hvorfor Hundespandene tit er yderst humørforladte; dygtige Hundekuske er disse Folk sjældent. Særlig stærk er Farten da i Reglen ikke, paa længere Rejser næppe mere end en Snes km om Dagen; de voksne Familien-medlemmer maa oftest gaa hele Vejen. Tiltrods for denne langsomme Fremfart betænker de sig ikke paa at rejse et Tusinde km for at besøge Venner og Slægtninge eller for at naa til en Handelsstation.

Jagt og Fangst er disse Eskimoers eneste Erhverv; derigennem skaffer de sig Føde, Klæder, Lys og Varme, Materialer til Vaaben og Værktøj. Hovederhvervet er Renjagten, deres kæreste Beskæftigelse; er der Renner i Nærheden, opgiver de alt, hvad de ellers kan have for, for at styrte efter dem. Nu drives Renjagten altid med Bøsse, som Handelsstationerne forsyner dem med. Eskimoerne har erhvervet en forbavsnde Færdighed i at snige sig ind paa Livet af

de yderst sky Rener, benyttende sig af Vindretningen og Ujævnheder i Terrænet. Dag efter Dag kan de i den stærke Vinterkulde løbe efter Renerne, kun med deres Bøsse i Haanden og Snekniv ved Bæltet; naar Natten kommer, laver de en Smule Snehus eller, hvis det ikke er særlig koldt, sover i Pelsen under aaben Himmel; faar de Rener, spiser de lidt frosset Kød; men ofte maa de sultne lægge sig til at sove. Den bedste Tid for Renjagten er det tidligere Efteraar, inden Sneen endnu har lagt sig og medens Renerne er fede og deres Skind gode til Klæder. Da drager Eskimoerne rundt i Landet, en eller to Familier sammen; Hundene bærer deres Telte og de faa Fornødenheder, de ellers skal have med; det gælder om at have saa lidt som muligt at slæbe paa. I denne Tid fraadser de i Renkød, Talg, Tarmfedt, Hjerne og alle de Lækkerier, der findes paa en Ren. Ren er deres bedste Føde, og de bliver aldrig kede deraf, selv om det kun er underkastet den Variation det gør, om det er raat, frossent, kogt eller raaddent; som Dessert spises det halvfærdige Indhold af Renmaver og Larverne af de store Hudbremses. Oftest faar de i denne Tid saa god Jagt, at de kan lægge Depoter, som er gode at have senere paa Vinteren, naar Renerne er magrere og færre. Før Bøsserne blev almindelige, dreves Renjagten dels med Spyd fra Kajak ved Renernes Svømmesteder i Elve og Søer, dels med Bue og Pil. Disse Buer, hvoraf der endnu er enkelte bevaret, er dannet af sammensurrede Stykker af Rentak; Rygsiden er gjort elastisk ved Paabinding af et Lag af snoede Sener, og ogsaa Strengene er af Senetraad. Pilene har Træskafter, hvortil er lasket et Forskaft af Ben, der enten ender med en Od eller har et Jernblad; Modhager har Pilen aldrig.

Samtidig med Renjagten fanges Ræve, nu i Staalsakse, tidligere i Kammerfælder af Sten med en Falddør. Nu er Rævefangsten overmaade vigtig; uden Ræve kan der ikke faas Ammunition, Tobak, The og alle de andre europæiske Ting, som nu er blevet uundværlige. De dygtigste Rævefangere kan fange et Hundrede Ræve om Aaret.

Sælfangsten kommer efter Renjagten i Vigtighed; ved Iglulik er dog Hvalrosfangsten endnu vigtigere. I den kolde Vintertid, især i Februar—Marts, er det Aandehulsfangst, der drives. Fangeren lader Hunde opsøge Sælernes Aandehuller paa den jævne Is, og ved disse sidder han da i timevis, ventende paa, at Sælen skal komme, for at han kan støde Harpunen i den og trække den op. Et System af sindrige, komplicerede Redskaber (Fig. 5) anvender han ved denne Fangst. Om Foraaret drives den mere taknemmelige Fangst paa Sæler, der ligger ovenpaa Isen og soler sig; Fangeren nærmer sig da krybende indtil Skudvidde og skal helst øjeblikkelig dræbe Sælen, da den ellers lader sig glide ned i sit Hul; før Bøssernes Tid maatte

man krybe helt hen til Sælen, efterlignende en anden Sæls Bevægelser, for at kunne støde Harpunen i den; men saa havde man den ogsaa sikkert. I aabent Vand om Sommeren skydes mange Sæler

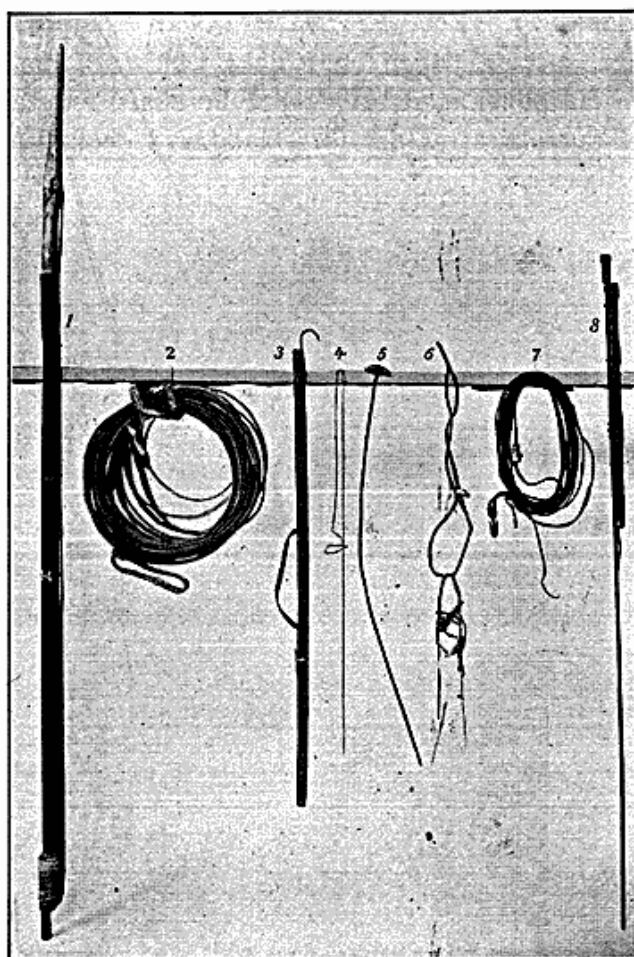

Fig. 5. Isfangstredskaber: 1—2 Hvalrosharpen med Spids og Line, 3—8 Redskaber til Sælfangst fra Aandehul: Naar Isen lægger sig, maa Sælerne holde Hullet aabne for at kunne aande, og disse Huller, som opadtil kun er ganske smaa og tilmed dækket af Sne, opsnuses af Hunde. Nu undersøger Eskimoen Hullet ved Hjælp af Hulundersøgeren (5), en krum Jernpind, ved hvis Hjælp han finder Hullets Midte. Saa anbringer han Sæl-Indikatoren (4), en ganske tynd Staaltraadspind, i Hullet. Harpunen (8) med Spids af Jern og Fangeline (7) lægges paa et Par Stotter (nederst i 6), som stikkes ned i Sneen. Nu er alt parat. Fangeren sætter sig paa en Sneblok ved Siden af Hullet og venter ofte i Timevis. I det Øjeblik Sælen kommer, vil den støde Sæl-Indikatoren i Vejret; Manden ser det, griber Harpunen og støder den ned midt i Hullet. Den ramte Sæl søger at undslippe, men fastholdes af Fangelinen, hvis anden Ende Fangeren har viklet omkring sin venstre Haand; Nu trækkes Sælen op og dræbes ved, at Harpunens Rundjern stødes ind i dens Hoved; Hullet udvides med en Kniv, og Sælen trækkes op. Saaret lukkes ved Hjælp af Saarpropper, tynde Bennaale, der ses forneden paa 6; Slæberemme (øverst paa 6) stikkes gennem Sælens Snude, og den slæbes hen til Slæden. Krogen (3) benyttes til at trække Sælunger frem fra de Ishuler, hvori de er født, og samtidig bruges Skaftet som Hylster for Indikatoren.

Efter Knud Rasmussen: Fra Grønland til Stillehavet.

fra Baad eller Strand; men de fleste synker, før man kan faa dem; den gamle Kajakfangst, der nu næsten er gaaet af Brug, gav sikrere Resultater.

Hvalrosser fanges dels om Vinteren fra Iskanten eller paa Tyndis, som de kan jage deres Hoved op igennem for at aande, dels om Sommeren fra Baad, hvor de overraskes, naar de har lagt sig at sove paa en drivende Isflage; at angribe dem i aabent Vand er for risikabelt, da de ofte angriber Baaden. Narhvaler fanges fra Iskanten i Foraarstiden eller fra Baad og Kajak; i sidste Tilfælde anvendes større, tunge Harpuner med bevægeligt Forskaft, en stor flad Spids og en stor Fangeblære; er der først sat fast i dem, dræbes de med Lanser eller Bøsser.

*Fig. 6. Toaars Barn i sin Vinterdragt; han læner sig op ad en Slædes Opstander.
Efter Therkel Mathiassen: Med Knud Rasmussen blandt Amerikas Eskimoer.*

Til Fuglefangst anvendtes tidligere forskellige Snarer af Hvalbarde, og ogsaa Fuglespydet var kendt; nu bruges Haglbøsser; men Fuglene spiller iøvrigt ikke nogen større økonomisk Rolle; vigtigst er Ryper og Ederfugle. Langt mere betyder Laksørreden, som ofte, navnlig Sommer og Efteraar, giver Føde til ældre Folk, som vanskelig kan holde ud at gaa paa Renjagt. Det er navnlig Fiskeri fra Isen paa Ferskvandssøer om Efteraaret, der kan give godt Udbytte. Der hugges et Hul i Isen, og her sidder Fiskeren og lokker Fiskene til sig ved Hjælp af en lille Benfisk, der vippes op og ned i Vandet; naar saa Laksene kommer, stikkes de med det lange tregrenede Laksespyd, hvis Modhager fastholder den sprællende Fisk; Fiskekrog benyttes ogsaa, navnlig af Kvinder, der intet Spyd har. Tidligere

fangedes om Sommeren Laks i store Stendæmnings, der byggedes ved Elvmundingerne, og hvori Fiskene gik op ved Højvande; nu bruges Fiskenet, der er indført af Europæerne.

Dygtige Haandværkere kan Iglulik-Eskimoerne ikke siges at være; det skulde da være Kvinderne, hvis Syarbejde ofte er baade godt og smukt. Mændene maa jo — eller maatte i hvert Fald tidligere — forarbejde deres Fangstvaaben, Værktøj, Slæder og Kajakker selv. Sammenlignet med andre Eskimostammer i Grønland og Alaska staar deres Kunstfærdighed dog lavt. Kun det nødvendige Arbejde er ofret paa Genstandene; næsten aldrig er der ofret Tid paa at gøre dem smukkere, og Ornamentik anvendes næsten ikke; deres Sager har et nøgternt og fattigt Præg. Som de vigtigste af deres oprindelige Værktøjstyper skal nævnes Snittekniven, Drillboret og Tværøksen. Kvindernes Universalredskab er Uloen, den brede, krumme Kvindekni, der altid har Haandgrebet skilt fra Bladet ved en Stilk. De forskellige Skrabere er allerede omtalt. Ved Syningen benyttedes Synaale, oprindelig af Ben, nu af Staal, som opbevarede i et rørformet Naalehus, hvorigennem var trukket en Skindstrimmel; som Fingerbøl benyttedes en Stump Hvalroshud.

Af deres Spil og Lege skal nævnes Ajagaq'en, et Benstykke med Huller i, fæstet ved en Snor til en spids Pind, hvorpaa Benstykket skal fanges, naar det kastes op i Luften; Nuglutang'en er et Benstykke med Huller i, der hænger ned fra Loftet, stramt udspændt i en Snor med Vægt; paa et givet Tegn skal da Mændene støde efter det med en Pind, og den, der sætter sin Pind fast i den, har vundet. Ungdommen morer sig med Boldspil, Smidighedsøvelser paa en udspændt Rem og Boksning, hvorved man skiftes til at slaa hinanden med knyttet Haand paa den blottede Skulder og i Tindingen, indtil den ene giver op, en Leg, som tidligere dreves for Alvor, naar fremmede Stammer mødtes, og som da kunde gælde Livet. Børnene leger med smaa Fangstvaaben, Slæder, Husgeraad og Dukker.

Lad os nu kaste et Blik paa Iglulik-Eskimoernes kulturelle Stilling. Som bekendt inddeles Eskimoerne i 3 Hovedgrupper: Vesteskimoerne i Alaska, Sibirien og østpaa til og med Mackenziemundingen, Centraleskimoerne fra Coronation Gulf i Vest til Davisstrædet i Øst, og Østeskimoeerne eller Grønlænderne. Indenfor Centraleskimoerne indtager Beboerne af Labrador og det sydlige Baffinland i mange Henseender en Særstilling, bl. a. ved at have Konebaaden. De egentlige Centraleskimoer bebor saaledes Egnene mellem Hudson Bay og Coronation Gulf. De omfatter en Række Eskimostammer, der kulturelt staar hinanden meget nær. Mest udpræget finder vi denne centraleskimoiske Kultur hos Rensdyr-Eskimoerne¹⁾ inde paa Barren

¹⁾ Se Geografisk Tidsskrift 1924 p. 198.

Grounds Vest for Hudson Bay. Det er Eskimoer, som tilbringer hele Aaret inde i Landet, drivende Rensdyrjagt og Læksefangst, boende i Snehuse og Telte, klædt udelukkende i Renskindstøj. Sammenligner vi nu Iglulik-Eskimoerne med Rensdyr-Eskimoerne, vil vi se, at de to Stammer staar hinanden meget nær; den eneste Forskel er, at Iglulik-Eskimoere har faaet en „Havside“, idet de tilbringer en Del af Aaret ved Havet, drivende Sæl- og Hvalrosfangst; men denne Sødyrfangst er ikke blevet dominerende i deres Kultur. Stadigvæk er Renjagt deres Hovederhverv, stadigvæk bor de i Snehuse og Telte og gaar klædt i Renskindstøj, og deres Redskabstyper er hovedsagelig de samme som Rensdyr-Eskimoernes. Iglulik-Eskimoernes Kultur er endnu en indlandspræget Kultur, og den slutter sig i denne Henseende til de andre centraleskimoiske Kyststammer, Netsilik- og Kobber-Eskimoernes. Der synes her i de centrale Egne at være sket en stærk kulturel Ekspansion fra Indlandet, antagelig knyttet til Folkevandringer, hvorved den nuværende centraleskimoiske Gruppe er blevet dannet som noget for sig, der i mange Henseender afviger stærkt fra de udprægede Sødyrfangere i Øst og Vest. Om indiansk Paa-virkning har været indvirkende ved denne Ekspansion, er vel sandsynlig; der er i hvert Fald tydelige indianske Træk at notere i deres Kultur, bl. a. i Ornamentikken (sml. Perlebroderierne Fig. 4). Om den Thule-Kultur, der tidligere havde hersket i disse Egne, og som forsvandt ved denne Fremtrængen fra Indlandet, er der allerede tidligere skrevet;¹⁾ ligeledes om Sadlermiuts Stilling som en Relikt fra Thule-Kulturen blandt de nuværende Centraleskimoer.²⁾

Hvordan vil Iglulik-Eskimoernes Fremtid forme sig? Vil denne lille Stamme, spredt over et uhyre Areal, kunne hævde sig overfor den fremstormende Civilisation? Dens første Berøring med Civilisationen har ikke været til Gavn; Hvalfangertiden har i mange Retninger været skæbnesvanger. Hvalfangernes ganske samvittighedsløse Udnyttelse af Eskimoerne, hvor de betalte dem med Rom og paaførte deres Kvinder Kønssygdomme, har mange Steder sat sit Præg; Syfilis er endnu ret udbredt, og ved den fuldkomne Mangel paa Forstaaelse af Renlighedens Betydning, har den bredt sig uhyggeligt. Hvalfangsten er holdt op, men saa kom Handelsstationerne. I mange Henseender er Eskimoernes Kamp for Tilværelsen naturligvis blevet lettet ved Indførelsen af europæiske Skydevaaben og Værktøj; men det har ogsaa sine Svagheder: De bliver ogsaa afhængige af Ammunition, kan vanskelig undvære europæiske Melspiser, antager om Sommeren den mindre velegnede europæiske Klædedragt; og ved Ind-

¹⁾ Geografisk Tidsskrift 1924 p. 201.

²⁾ I. c. 1927 p. 39.

førelsen af gode Skydevaaben skydes Renerne efterhaanden bort, ligesom en Mængde Sæler og Hvalrosser gaar tabt ved planløs Plaffen. Særlig uheldigt er Forholdet, naar der er konkurrerende Handelsstationer paa samme Plads, som med ikke altid lige fine Midler bekæmper hinanden; ofte gaar det saa ud over Eskimoernes Moral, og det Mord-drama, der udspillede ved Ponds Inlet i 1920 og som kastede en hvid Handelsmand Livet,³⁾ var en Følge af saadanne Forhold. En Regulering fra Regeringens Side af Handelen med Eskimoerne vilde her

Fig. 7. Den nye Kvindemode fra Baffinland.
Efter Therkel Mathiassen: Med Knud Rasmussen blandt Amerikas Eskimoer.

være paa sin Plads, og den canadiske Regering har allerede vist sin Vilje til at gøre noget for Eskimoerne ved at oprette Politistationer ved Chesterfield og Ponds Inlet.

En større Invasion af hvide Mænd til disse Egne kan ikke tænkes; det eneste, der har Værdi for Europæerne, er Ræveskindene, og Klimaet er for hårdt til, at hvide „trappere“ vil befinde sig vel dér. Kun de haardføre Eskimoer vil kunne udnytte Landets Muligheder. Man maa da haabe, at de hvide „Civilisatorer“ vil give dem Lov dertil.

Summary se næste Side.

³⁾ Therkel Mathiassen: Med Knud Rasmussen blandt Amerikas Eskimoer, p. 121.

SUMMARY

*Preliminary Report on the Fifth Thule-Expedition. V.**Notes on the Material Culture of the Iglulik Eskimos.*by *Therkel Mathiassen.*

The Iglulik-Eskimos, comprising the sub-tribes Aivilingmiut, Iglulingmiut and Tununermiut, are occupying the territory from Chesterfield Inlet and Southampton Island in the south to Cockburn Land in the north; their total number amount to about 500 individuals.

Our knowledge of this people up to this time is mainly derived from Parry and Lyon, who wintered amongst them about a hundred years ago, and from Professor F. Boas, who has published the extensive ethnographical collections, brought to America by the whaler G. Comer. My stay in the territory of the Iglulik Eskimos lasted from Sept. 1921 to Sept. 1923; during this time I visited most of their dwelling places: Repulse Bay, Southampton Island, East side of Melville Peninsula, Fury and Hecla Strait, Ponds Inlet and Admiralty Inlet.

Geologically is the territory rather varied; low, wawing land, composed of primitive rock, forms the country south of Repulse Bay; the eastern part of Southampton Island, most of Melville Peninsula; flat silurian limestone-country compose the western part of Southampton Island and a zone along the east coast of Melville Peninsula; the northern Cockburn Land is quite high, in the west kambro-silurian table-land, in the east composed of primitive rocks, high, partly alpine, with peaks and glaciers. The whole territory has been ice-covered during the glacial period and most of it has since been submerged below the sea. The climate is very severe with ice- and snow-covering during 9—10 month, winter mean temperatures of $\div$ 35—40° C. and prevailing northern winds with drifting snow. Extensive floes of smooth winter ice are found in Repulse Bay, Fury and Hecla Strait and the inlets of northern Cockburn Land; besides there is nearly everywhere found a narrow coast-floe. The plant-life is very scarce, but the animals abound: On the land caribou, wolves, wolverines, foxes, hermines, arctic marmots and lemmings; in the sea walrus, seals, nar- and white whales, bears, in the lakes and rivers salmon-trout; the musk-ox in completely, the big whales nearly exterminated.

The Iglulik-Eskimos have adopted a rather nomadic mode of life, changing their dwelling-places according to the chances for hunting and fishing. Permanent villages are entirely absent, the people using only snow-houses in the winter and tents during the summer. The summer, fall and first part of the winter is usually spent in the interior, deer-hunting, roaming around with the herds of caribou. The later part of the winter and the spring is ordinarily spent at the coast, hunting seals and walrus from the ice; the older men are often staying at the coast-places also in the summer-time, hunting in the open water. While permanent villages are absent, there are found a number of places, usually inhabited during certain seasons. Such villages are: Aivilik in Repulse Bay, an extensive summer-place, now deserted for the benefit of the modern summer-place, Beach Point; Iglulik, Pingerqalik and Amitsoq on Melville Peninsula are important walrus hunting places; in Cockburn Land is Button Point the most prominent spring place, while Qilalukan at Ponds Inlet and Uluksan at Admiralty Inlet are the two old winter-villages.

The erection of trading posts, at Chesterfield Inlet, Fullerton, Repulse Bay, Southampton Island and Ponds Inlet, has in a certain degree changed the old annual cycle.

The most important sort of dwelling is the ingeniously constructed dome-shaped snow-house; the Eskimos are very clever snow-house builders and are able to erect a house in one hour; the implements for this work are the snow-knife, the snow-probe and the snow-shovel. At Igloodik and in Cockburn Land the snow-houses are lined inside with a seal-skin covering; the temperature is thus raised from about 0° to $+5-6^{\circ}$ C. The most important household-utensils are the soapstone blubber-lamp and the rectangular cooking-pot, also ordinarily of soapstone; these are placed on the two side-platforms, while the main-platform is occupied by the bedskins and sleeping-blankets, always deerskin. Above the lamp the drying-rack has got its place. Snow-houses are used from the later part of October until the middle of May. In the summer tents of seal- and deerskins are used. In the uncomfortable fall-time, mostly in October, Qarmat are often used, walls of snow, ice or sod and the tent-skins laid over as a roof; these temporary structures are deserted as soon as the snow is serviceable for building.

The winter-clothing is exclusively of deer-skins; it consist of two layers, the inner with the hair-covering inward, the other with the hairs outward: Coat, pants, stockings, shoes and mittens. In the summer the men are using seal-skin clothing outside. At Ponds Inlet a new style of womens-dress, modified for white man's taste, is now advancing. For clothing deer-skins from September are preferred, being short-haired. The preparation of these deer-skins is a very slowly and laborious process, having to be scraped several times with a blunt and a sharp scraper; the women are excellent needlers; they are very fond of beads, and their ornamentation show Indian influence. The males are wearing their hair long, often with a hairband, embroidered with beads; the women are braiding their hair into two side-pigtails, wrapped into small bundles at the ears; besides they are wearing brassy bracelets and finger-rings. Most women are tattooed, blue streaks across the front, cheeks and chin in the traditional style; the tattooing is made with a copper-needle, lamp-black and blubber.

For transportation is used the long, heavy, mud-shoed dog-sledge; the dogs traces are of unequal length, the leader-dog having the longest one. The whip has a short handle and a very long and heavy lash, being able to give a formidable blow. On account on the shortness of dogs, sledge-travelling is always very slowly, 2—3 families have to unit on one sledge; the Eskimos have usually to walk all the time. In the summer the dogs are carrying burdens. The kayak is now only used in Cockburn Land, and only a few; but several Eskimos have got European whale-boats and are clever sailors.

Caribou-hunting is their dearest occupation, and they are very skilful hunters. Now this hunting is always performed with guns; in former times bows, lashed together of antler-pieces and with sinew-backing, were used, or the deer were hunted in lakes or rivers with spears and kayaks. Foxes are now caught in steel-traps, formerly in stone-traps. In the coldest winter seals are caught at their breathing-holes; the rather complicated outfit for this hunt consist of the harpoon with shaft, point and line, probe, seal-indicator, wound-plugs and drag-line. In the spring seals basking on the ice are shot, in the summer seals are caught from boats and kayaks. Walruses are in the

winter hunted from the floe-edge, in the summer when sleeping on ice-flakes. Other types of harpoons are used in this hunt, as in white- and narwhal-hunting from boat and kayak. Birds were caught in whalebone-snares; but bird-hunting is now of little importance. Salmon trout are caught at holes in the ice of lakes; as bait a small ivory fish is used, and the three-pronged salmon spear is the most prominent weapon; also the fish-hook is used. In the summer stone-veirs are erected in the mouth of rivers, and the salmon are here caught by spears.

As craftsmen the Iglulik-Eskimos are not skilful; most of their products are clumsy, rough and poor. Their most important tools are the carving and cutting knives, bow-drills and adzes. For the women the women's knife or ulo is their universal instrument.

Their principal sports and games are the ajagaq and nuglutang, ball-play and fist-fighting.

The Iglulik-Eskimos belong to that main-division of the Eskimos called the Central Eskimos, inhabiting the territory between Coronation Gulf and Davis Strait. These Central Eskimos are mutually closely related in culture. Purest is their culture found by the Caribou Eskimos on the Barren Grounds west of Hudson Bay, Eskimos who never leave the inland; they are depending exclusively on caribou, moving around in their snow-houses and tents, using only deer-skin for clothing. The Iglulik-Eskimos are closely related to the Caribou-Eskimos; but besides they have got a sea-side in their culture; this hunting of sea-animals is but not yet dominating in their culture. The culture of the Iglulik-Eskimos seem to be derived from the inland, just as the culture of the other central coast-tribes, the Netsiliks and Copper Eskimos. A great expansion seems to have come from the inland in these regions, sweeping away the old Thule-Culture, whose ruined dwellings are found all over the country.

How with the future of the Iglulik Eskimos? During the last 50 years they have no doubt been decreasing, according to the rough treatment of the whalers and other „civilised“ people, who taught them to drink rum and gave them venereal diseases, from which they are still suffering; the competing of trading-posts have not been good for their moral. It is to hope, that the Canadian government will do something for these citizens of the farthest north; by erection of police-posts at Chesterfield and Ponds Inlet in recent years the government has shown its interest in their country and themselves.
